

POTICANJE ČITANJA U KNJIŽNICAMA
GRADA ZAGREBA KROZ DJEČJI ŽIRI NAGRADE
„GRIGOR VITEZ“

READING PROMOTION IN THE ZAGREB
CITY LIBRARIES THROUGH THE CHILDREN'S JURY
OF THE GRIGOR VITEZ AWARD

Isabella Mauro
Knjižnice grada Zagreba
isabella.mauro@kgz.hr

UDK / UDC: [028.5:37.091.53]:027.022
(497.521.2 Zagreb)

Stručni rad / Professional paper
<https://doi.org/10.30754/vbh.65.1.938>

Primljeno / Received: 21. 2. 2022.

Prihvaćeno / Accepted: 8. 4. 2022.

Sažetak

Cilj. Cilj je rada predstavljati djelovanje Dječjeg žirija Nagrade „Grigor Vitez“ koji organizira Hrvatski centar za dječju knjigu pri Knjižnicama grada Zagreba te poticanje čitanja kod djece starije osnovnoškolske dobi. Također teži se istaknuti važnost suradnje između knjižnice i vanjskih partnera u ostvarenju ciljeva poticanja čitanja.

Pristup/metodologija. U prvom su dijelu rada, nakon uvoda u temu poticanja čitanja, predstavljeni dječji žiriji u svijetu i Hrvatskoj te programi za poticanje čitanja u Knjižnicama grada Zagreba. U drugom dijelu rada detaljno je objašnjen rad, djelovanje i važnost Dječjeg žirija u poticanju čitanja djece i mladih.

Rezultati. Dječje bodovanje knjiga, njihova pismena obrazloženja i odabir najboljih knjiga otkrivaju što djeca vole i žele čitati. Izravnim biranjem dobitnika Nagrade „Ptčica“ po izboru Dječjeg žirija djeci članovima žirija pridaje se posebna važnost, kao i knjižnicama iz kojih dolaze te knjižničarima koji su ih preporučili, a dobitnicima Nagrade posebna je čast dobiti nagradu baš od djece za koju su pisali ili ilustrirali knjigu.

Budući da su knjige koje nagrađuje Dječji žiri popularne i rado čitane, članovi Dječjeg žirija predstavljaju pozitivan primjer i poticaj drugoj djeci u čitanju kvalitetne literature.

Praktična primjena. U Savezu društava „Naša djeca“ Hrvatske postoji vizija o proširenju Nagrade „Grigor Vitez“ kroz suradnju s knjižnicama diljem Hrvatske u organizaciji dodatnih sadržaja i programa, pa tako i Dječjeg žirija.

Društveni značaj. Poticanje čitanja, razvoj kritičkog mišljenja te sloboda izražavanja djece i mladih kroz rad Dječjeg žirija izdvaja knjižnicu, njegovog organizatora, kao važan segment u izgradnji boljeg društva u cjelini.

Originalnost/vrijednost. Dječji žiri Nagrade „Grigor Vitez“ jedini je dječji žiri za književnost za djecu i mlade u Hrvatskoj koji bira najbolje knjige i dodjeljuje nagrade u dvije kategorije: za tekst i ilustraciju, čime se pridaje važnost i piscu i ilustratoru književnog djela.

Ključne riječi: Dječji žiri Nagrade „Grigor Vitez“; Hrvatski centar za dječju knjigu; Knjižnice grada Zagreba; poticanje čitanja; Savez društava „Naša djeca“ Hrvatske

Abstract

Purpose. The aim of this paper is to present the activities of the Children’s Jury of the “Grigor Vitez Award“ organized by the Croatian Center for Children’s Books at the Zagreb City Libraries and reading promotion among older primary school children. It also seeks to emphasize the importance of collaboration between the library and external partners in achieving the goals of reading promotion.

Approach/methodology. After an introduction to the topic of reading promotion, the first part of the paper presents children’s juries in the world and in Croatia, as well as programs to promote reading in the Zagreb City Libraries. The second part of the paper explains in detail the work, activities, and importance of the Children’s Jury in reading promotion among children and young people.

Findings. Children’s scoring of books, their written explanations and selection of the best books reveal what children love and want to read. Having the right to directly select the award winners of the „Ptičica Award“, the children members the Children’s Jury are given special importance, as well as the libraries from which they come and the librarians who have recommended them. Also, the award winners are especially honoured to receive the award from the children for whom they wrote or illustrated the book. Since the award-winning books are popular and gladly read, the members of the Children’s Jury are a positive example and encouragement to other children in reading quality literature.

Practical implications. In the Croatian Association of the Societies „Naša djeca“, there is a vision to expand the „Grigor Vitez Award“ through cooperation with other

Croatian libraries in the organization of additional content and programs, including the Children's Jury.

Social implications. Through reading promotion, developing critical thinking, and enhancing the freedom of expression of children and youth through the work of the Children's Jury, the library, as their organizer, plays an important role in building a better society as a whole.

Originality/value. The Children's jury of the „Grigor Vitez Award“ is the only children's jury for children's and youth literature in Croatia that selects the best books and awards in two categories: text and illustration, which gives importance to both the writer and the illustrator of the literary work.

Keywords: Children's Jury of the Grigor Vitez Award; Croatian Union „Društvo naša djeca“; Croatian Centre for Children's Books; reading promotion; Zagreb City Libraries

1. Uvod

Čitanje je onakvo kakvi smo mi. Mijenja se s nama. I odrasta s nama. Prolazi kroz sve s nama. Ono je poput visokih polica u knjižnicama na kojima stoje knjige koje čekaju da ih netko pročita.

Anita Peti Stantić i Mirta Stantić (2009: 6)

Jedna od važnih karika u razvoju pojedinca u misleće biće jest čitanje, a poticanje čitanja od najranije dobi važan je zadatak svake knjižnice za djecu i mlade. Knjižnice pritom poduzimaju različite napore da bi knjige približile svojim mladim čitateljima, učinile ih prijemčivima, atraktivnima, bliskima djeci, u namjeri i cilju spajanja knjige s djecom, te da bi djeca u knjigama prepoznala sebe i svoj (uvijek) bogati svijet.

Djeca u višim razredima osnovne škole, a upravo su oni uključeni u program iz naslova ovog rada, zbog niza razloga vlastita razvoja i izazova koji ih prate odrastanjem, postupno počinju gubiti zanimanje za čitanjem. Tada su roditelji, učitelji, knjižničari i svi koji se bave odgojno-obrazovnim radom s djecom, suočeni s izazovima poticanja čitanja kod djece upravo te dobne skupine. U toj fazi razvoja, djeca su posebno osjetljiva na utjecaj mišljenja i ukusa vršnjaka, pa je važno upravo te dvije osobine koristiti u motivaciji i poticanju čitanja (Čudina-Obradović, 2014: 275). Pišući o postizanju motivacije za čitanje Čudina-Obradović ističe da je glavni cilj potaknuti tri motivacije: unutarnju zbog zanimanja i uživanja, vanjsku zbog mišljenja i imitacije vršnjaka te unutarnju zbog razvoja apstraktnog i pojmovnog mišljenja (ibid.). Stoga je izbor knjiga preporučenih za čitanje uvijek

zahtjevan posao, a poticanje čitanja posebno osjetljivo s obzirom na sve parametre koje treba uzeti u obzir pri približavanju knjige djeci. Nastavno na to, pri preporukama za čitanje važno je imati na umu da djeca ne čitaju samo iz zabave već i iz potrebe za razrješenjem neke svoje situacije i problema, steknu uvid u to što netko drugi misli o sličnom problemu i spoznaju buduće mogućnosti (cf. Grosman, 2010: 108–109). Također svaka preporuka odraslih (roditelja, učitelja, knjižničara...), a ne njihovih prijatelja i vršnjaka može se shvatiti nametnuto, biti im odbojna, a knjiga za koju je napisana ili izrečena preporuka, na kraju, ostane nepročitana (cf. *ibid.*: 102). Stoga svaka preporuka zahtijeva obilje takta i osjetljivosti u pristupu mladim čitateljima.

Bez obzira na zahtjevnost zadatka poticanja čitanja, široku lepezu profesionalnih i osobnih značajki svakog knjižničara potrebnih za kvalitetnu provedbu programa poticanja čitanja, uvijek osjetljivog razgovora s mladim čitateljima te specifičnu usmjerenost i vrstu pojedine knjižnice, upravo je knjižnica mjesto gdje se očekuju, dobivaju, razvijaju i ostvaruju različiti kvalitetni programi za poticanje čitanja djece i mladih.

2. Programi za poticanje čitanja djece i mladih u Knjižnicama grada Zagreba

U mreži Knjižnica grada Zagreba (cf. KGZ. Knjižnice) provode se različiti programi, akcije, radionice, organiziraju mnogobrojna događanja te raznovrsni projekti za poticanje čitanja kod djece i mladih svih dobnih skupina (cf. KGZ. Programi). Iako se u svim dječjim odjelima Knjižnica grada Zagreba (u daljnjem tekstu: KGZ) knjižničari u svakodnevnom radu, kao i u redovnim programima, bave poticanjem i promocijom čitanja, dodatno su osmišljeni i provode se i programi kojima je izravan cilj poticanje čitanja kod djece i mladih.

„Ključ do znanja!“ projekt je Knjižnice Dugave (cf. KGZ. Knjižnice Dugave) čiji je glavni cilj promocija knjige i čitanja u sklopu kojeg se održavaju akcije Riznica recenzija, Nagovor na čitanje, Knjigozemlje, Čitaj i budi in(formiran), Klub Majikku, Baci priču, Čitomat – kreativne, zabavne, inovativne radionice za poticanje čitanja. Ističe se akcija Riznica recenzija u kojoj djeca pišu svoje recenzije pročitanih knjiga koje su objavljene *online* i sadrže 340 recenzija 103 recenzenta.

Projekt „Najčitatelj“ (cf. KGZ, Najčitatelj) organizira se u Odjelu za djecu i mladež Gradske knjižnice od 2001. godine s ciljem poticanja zanimanja za knjigu i čitanje kod djece starije osnovnoškolske dobi, poticanja navike dolaska u knjižnicu i čitanja s voljom i užitkom. *Najčitatelj* se bira prema statistici posudbe te svaka knjižnica u mreži Knjižnica grada Zagreba utvrđuje identitet člana koji je u protekloj godini posudio najveći broj knjiga.

„Medveščak čita“ (cf. GKZ. Knjižnica Medveščak) projekt je Knjižnice Medveščak i održava se tijekom tjedna uoči Dana hrvatske knjige, 22. travnja svake godine. Svrha projekta poticanje je čitanja svakodnevnim čitanjem naglas i druženjem s hrvatskim piscima, ilustratorima i prevoditeljima, a namijenjen je djeci predškolske i osnovnoškolske dobi.

U knjižnicama iz mreže Knjižnica grada Zagreba organiziraju se brojni čitateljski klubovi (cf. KGZ. Čitateljski klubovi) za djecu i mlade, od kojih se mogu izdvojiti: Iskra – čitateljski klub za tinejdžere Knjižnice Kajfežov brijeg (cf. KGZ. Iskra); Čitatelji okruglog stola (ČOKS) – čitateljski klub Knjižnice Medveščak namijenjen učenicima od petog do osmog razreda osnovne škole (cf. KGZ. Knjižnica Medveščak); Čitafora – mreža čitateljskih klubova koji se održavaju u četiri knjižnice na području Sesveta: Knjižnici Sesvete, Knjižnici Jelkovec, Knjižnici Selčina i Knjižnici Dubec (cf. KGZ. Knjižnica Sesvete); Knjigotron – čitateljski klub za djecu osnovan u suradnji Dječje knjižnice Marina Držića i studenata bibliotekarstva Filozofskog fakulteta u Zagrebu u cilju poticanja čitanja te promicanja knjige i knjižnice među djecom i mladima (cf. KGZ. Knjigotron).

Usljed potresa 2020. godine i pandemije bolesti COVID-19, neki su od navedenih programa organizirani djelomično, hibridno ili *online*, a neke su pak knjižnice bile primorane pauzirati s održavanjem programa, pa ostaje za nadati se da će programi nastaviti s redovnim održavanjem u skorijoj budućnosti.

Velik broj programa za poticanje čitanja odvijaju se u okviru nacionalne manifestacije „Mjesec hrvatske knjige“ kao što je tradicionalni Nacionalni kviz za poticanje čitanja koji od 1998. godine organiziraju Hrvatski centar za dječju knjigu i Odjel za djecu i mlade s Mediotekom Gradske knjižnice s ciljem poticanja čitanja kod mladih čitatelja viših razreda osnovne škole. Kviz se realizira putem mreže narodnih i školskih knjižnica u Hrvatskoj i na području Republike Srbije u Subotici.

Svi programi za poticanje čitanja u Knjižnicama grada Zagreba uklapaju se u programe koji se preporučuju u IFLA-inim *Smjernicama za knjižnične usluge za mladež* (2009: 17–18) i IFLA-inim *Smjernicama za knjižnične usluge za djecu od rođenja do 18 godina* (2019: 13) jer uključuju promicanje čitanja i odgoj čitatelja, razgovore o knjigama, predstavljanje knjiga, posjete poznatih osoba, stvaralačke aktivnosti, čitateljske debate, predstavljanje knjiga ili su nastali u suradnji s ustanovama i skupinama koje djeluju u zajednici.

3. Dječji žiriji u inozemstvu i Hrvatskoj

Vrlo motivirajući način poticanja čitanja svakako predstavljaju i razni programi koji uključuju djecu u žiri za nagrade te izbor knjiga kao preporuke za čitanje.

Ideja o uključivanju djece u žiri za izbor najboljih knjiga dječje književnosti nije nova. Na svjetskoj razini vrijedi spomenuti program „Children and Young Adult Jury“ Centra za dječju književnost Nacionalne knjižnice Latvije (cf. Tretjakova, 2018) koji je na popisu najboljih europskih programa za poticanje čitanja. Među ciljevima programa ističu se promicanje interesa za čitanjem među djecom i tinejdžerima te poticanje djece na dijeljenje mišljenja o knjigama i distribuciju dobre literature. Program se provodi u suradnji s više od sedamsto narodnih i školskih knjižnica, a osigurava veći broj korisnika knjižnica, ali i povećava čitateljske vještine i kompetencije. Upravo je to navedeno kao ideja programa, uz podizanje kvalitete budućeg života mladih, poboljšanja njihovog intelektualnog kapaciteta i konkurentnosti (usp. *ibid.*).

Bijenale ilustracije u Bratislavi (cf. Bibiana. BIB), najstarija i najveća natječajna izložba originalnih ilustracija u knjigama za djecu i mlade na svijetu, osim stručnog međunarodnog žirija, organizira i okuplja i Dječji žiri koji bira svog pobjednika (cf. BIBIANA. Children's). Na BIB-u redovito sudjeluju hrvatski umjetnici koje organizira Hrvatski centar za dječju knjigu kao Hrvatska sekcija IBBY-ja (KGZ. Hrvatski centar, BIB). U propozicijama za natjecanje za najbolju ilustraciju uvjet je da su sve ilustracije koje se kandidiraju za izložbu i nagrade objavljene u slikovnici ili ilustriranoj knjizi za djecu i mlade. Tako je Dječji žiri Bijenala izravno povezan s knjigom, a poseban je po izboru ilustracije. Zanimljivo je da se u svom izboru Dječji žiri nikada u svojoj povijesti djelovanja nije složio s profesionalnim žirijem sastavljenim od svjetski poznatih ilustratora, teoretičara umjetnosti i izdavača. Dječji žiri organizira i nadzire BIBIANA, Međunarodna kuća umjetnosti za djecu (engl. *International House of Art for Children*), pod pokroviteljstvom IBBY-ja (engl. *International Board on Books for Young People*) i UNESCO-a.

Jedine dvije nagrade za književnost za djecu i mlade u Hrvatskoj koje osim stručnog imaju i dječji žiri koji ravnopravno bira najbolje knjige jesu Nagrada „Grigor Vitez“ (cf. Savez društava) i „Ovca u kutiji“ (cf. Ovca u kutiji). Nagrada „Ovca u kutiji“ jest književno-likovna nagrada za najbolju hrvatsku slikovnicu. Godišnju produkciju hrvatskih slikovnica pregledavaju stručni i dječji žiri te vrednuju umjetničku vrijednost teksta i njegov odnos s ilustracijom, birajući najbolju.

4. Knjižnice grada Zagreba i Savez društava „Naša djeca“ Hrvatske: Primjer suradnje u poticanju čitanja

Knjižnice su vrlo važan dio kulturno-društvenog lanca u razvoju kulture čitanja i pismenosti. Za ostvarenje ciljeva poticanja čitanja nužno je partnerstvo knjižnica i vanjskih subjekata (Stričević, 2010). Slijedom toga, Knjižnice grada Zagreba partneri su s brojnim s udrugama, ustanovama, društvima, savezima i institucijama u Hrvatskoj i svijetu koje se primarno bave kulturom, čitanjem, knjigom, umjetnošću (cf. KGZ. Partnerstva). Jačanje veza s dosadašnjim partnerima, kao i

razvoj partnerstva s novim partnerima u zemlji i inozemstvu, dio je i Strateškog plana Knjižnica grada Zagreba od 2021. do 2025. godine (KGZ, 2021).

Na tragu poticanja čitanja kod mladih čitatelja proizašla je i suradnja sa Savezom društava „Naša Djeca“ Hrvatske u organizaciji Nagrade „Grigor Vitez“, najstarije i najveće hrvatske godišnje nagrade za književnost za djecu i mlade. Savez društava „Naša Djeca“ Hrvatske 1967. godine pokreće Nagradu „Grigor Vitez“ s ciljem afirmacije, isticanja i nagrađivanja najuspješnijih autora za najkvalitetnije književne tekstove i ilustracije u knjigama za djecu, objavljenima u jednoj izdavačkoj godini (Posilović, 2007: 7). Nagradu dodjeljuje Stručno povjerenstvo izvornim djelima umjetničke i pedagoške vrijednosti i to njihovim autorima: za najbolje književno djelo za djecu, za najbolje književno djelo za mlade, za najbolje ilustracije u knjigama za djecu mlađe dobi i za najbolje ilustracije u knjigama za djecu starije dobi. Dobitnici Nagrade detaljno su predstavljani u monografiji o Nagradi „Grigor Vitez“ sa slikovnim priložima knjiga i fotografijama nagrađenih autora do 2007. godine (usp. 40 godina), te na mrežnoj stranici Hrvatskog centra za dječju knjigu (cf. GKZ. Hrvatski centar). Osim navedene četiri nagrade, Stručno povjerenstvo dodjeljuje pohvale i priznanja, a nagrada uključuje novčani iznos, diplomu i skulpturu u obliku ptice (brončana skulptura „Ptica“ rad je akademske kiparice Ksenije Kantoci).

Savez društava „Naša Djeca“ Hrvatske u suradnji s Hrvatskim centrom za dječju knjigu od 2017. godine organizira Dječji žiri Nagrade „Grigor Vitez“ koji bira najbolje knjige i dodjeljuje Nagradu „Ptičica“. Dječji žiri ravnopravno sa Stručnim povjerenstvom i neovisno o njemu dodjeljuje dvije nagrade u dvije kategorije za tekst i ilustraciju, a nagrade autorima uključuju diplomu i skulpturu u obliku ptičice, odakle potječe i naziv nagrade, kao „umanjenica“ nagrada koje dodjeljuje Stručno povjerenstvo. Voditeljica Hrvatskog centra za dječju knjigu voditeljica je i Dječjeg žirija koji čini petero učenika viših razreda osnovne škole, koji se svake godine biraju unutar mreže Knjižnica grada Zagreba u suradnji s knjižničarima (cf. Mauro, 2021: 123). Svaki knjižničar pojedine knjižnice iz Mreže Knjižnica grada Zagreba odabire i predloži jednog člana/članicu Dječjeg žirija. S obzirom na to da su upravo knjižničari dječjih odjela upoznati sa svojim mladim korisnicima, oni među njima odabiru djecu koja vole čitati i rado razgovaraju o pročitanim knjigama. Također je vrlo važno da su to djeca koja nemaju otpor prema javnom nastupu, grupi nepoznatih ljudi ili medijima. Važno je to jer članovi Dječjeg žirija tijekom djelovanja Dječjeg žirija razgovaraju međusobno, s voditeljicom i predstavnicima organizatora Nagrade „Grigor Vitez“, a to su ljudi koje oni prethodno nisu upoznali. Članovi također nastupaju na pozornici prilikom svečanosti dodjele nagrada i obraćanja medijima. Sukladno Općoj uredbi o zaštiti podataka (cf. Uredba, 2016), cjelokupnoj komunikaciji između članova Dječjeg žirija, voditeljice i organizatora, njihovoj aktivnosti vezanoj uz Dječji žiri, kao i svakom njihovom nastupu prethodi dogovor i potpisana suglasnost s njihovim roditeljima ili skrbnicima.

Uz nagradu za najbolju hrvatsku slikovnicu, Nagradu „Ovca u kutiji“, Nagrada „Grigor Vitez“ s Dječjim žirijem jedina je hrvatska nagrada za književnost za djecu i mlade u Hrvatskoj koja uključuje djecu u prosudbeni žiri. Tako se pridaje nepobitan značaj i pravo djeci pri odabiru i nagrađivanju djela koja smatraju najboljima, najprimjerenijima upravo za djecu koja će ta djela čitati i doživljavati.

U četiri godine djelovanja, u Dječjem žiriju Nagrade „Grigor Vitez“ sudjelovalo je ukupno dvadesetero djece: 12 djevojčica i 8 dječaka. Svi su članovi Dječjeg žirija učenici viših razreda osnovne škole: petero djece iz 5. razreda, devetero iz 6., jedno dijete iz 7. razreda i petero iz 8. razreda.

4.1. Djelovanje Dječjeg žirija Nagrade „Grigor Vitez“

Za Nagradu „Ptičica“ Nagrade „Grigor Vitez“ Dječji žiri bira knjige u dvije kategorije:

1. najbolja prozna, pjesnička ili dramska knjiga (nagrađuje se pisac) i
2. najbolja slikovnica (nagrađuju se pisac i ilustrator) ili najbolja ilustrirana knjiga (nagrađuje se ilustrator).

Knjige među kojima Dječji žiri bira pobjednike u finalu su Natječaja za Nagradu „Grigor Vitez“ za određenu godinu, a odabire ih Stručno povjerenstvo Nagrade. Ukupno je to 15 knjiga – 5 knjiga iz prve kategorije i 10 knjiga iz 2. kategorije. U skladu s tim, osiguran je komplet knjiga za čitanje za svako dijete, člana Dječjeg žirija, koji se nakon čitanja vrati organizatoru Nagrade. Članovi Dječjeg žirija imaju zadatak pročitati knjige koje je odabralo Stručno povjerenstvo, bodovati ih po kategorijama (od 1 do 5 u prvoj i od 1 do 10 u 2. kategoriji) te rezultate bodovanja po kategorijama poslati voditeljici Dječjeg žirija elektroničkom poštom u dogovorenom roku. Za najbolje knjige svaki član Dječjeg žirija piše i kratko obrazloženje.

Nakon bodovanja održava se završna sjednica Dječjeg žirija na kojoj se proglašavaju dobitnici nagrada u dvije kategorije, razgovara se o knjigama, dijele mišljenja i dojmovi, koji u konačnici ulaze i u obrazloženje za svakog odabranog pobjednika. Na sjednici se također sastavljaju obrazloženja za dvije odabrane pobjedničke knjige i biraju se predstavnici Dječjeg žirija koji će nagrađene knjige predstaviti na svečanosti dodjele nagrade. Na sjednicama je uvijek živo i veselo, članovi međusobno razgovaraju o pročitanim knjigama, dojmovima nakon čitanja, razmjenjuju iskustva i mišljenja (ne samo čitanja), upoznaju se sa svojom voditeljicom i s predstavnicama Saveza društava „Naša djeca“ Hrvatske. Sjednica je ujedno i prvi zajednički susret svih članova Dječjeg žirija, voditeljice i predstavnika Saveza društava „Naša Djeca“ Hrvatske kao organizatora Nagrade. Susret je to u kojem djeca, nakon pročitanih petnaest knjiga, jedva čekaju podijeliti svoje dojmove i razmišljanja o pročitanim knjigama, poslušati što o knjigama

misle njihovi kolege iz Dječjeg žirija. Razgovara se dulje i opširnije od samog komentiranja bodova ili obrazloženja. To je rijetka prilika u kojoj se može čuti dječji glas koji jedva čeka biti izgovoren, dojam podijeljen, njihove riječi napisane. Čak i djeca koja nisu sklona izricanju vlastitog mišljenja naglas, potaknuta slobodom izražavanja druge djece, ubrzo skupe hrabrost i nađu način kako bi izgovorili svoje mišljenje koje će ostali čuti, a kasnije će (u obrazloženjima) biti i zabilježeno. Tako se doznaje što su djeca iščitala iz knjige, a daju i do znanja što misle o tome navodeći primjere iz određene knjige (dakle, kritički misle), bez obzira na prihvatanje takvog mišljenja u okolini. Upravo se tako izražava sloboda mišljenja koja dovodi do razvoja kritičkog mišljenja, razumijevanja i povezivanja (cf. Peti-Stantić, 2019: 271).

Sjednica je uvijek organizirana u prostoru knjižnice, u multimedijalnoj dvorani Odjela za djecu i mladež Gradske knjižnice u Zagrebu, na adresi Starčevićev trg 4, što je ujedno i adresa Hrvatskog centra za dječju knjigu. Prostor ispunjen knjigama i ljudima koji vole knjige i njima se na sve načine bave, najprirodnije je okruženje za svaki razgovor o knjigama, pa tako i onaj članova Dječjeg žirija o pročitanim knjigama koje upravo kane nagraditi. Iznimno, zbog nepredviđenih okolnosti koje su zadesile Zagreb uslijed potresa te cijeli svijet uslijed *lockdowna* kao posljedice epidemiološke situacije zbog pandemije bolesti COVID-19, sjednica nije održana u navedenom prostoru. Ali, zbog rokova koje se moralo poštovati prema organizatoru Nagrade, Savezu društava „Naša djeca“ Hrvatske, entuzijazma i djece i svih angažiranih oko Dječjeg žirija, sjednica nije izostala, već je održana *online* iz domova svakog sudionika i bila je jedno od prvih organiziranih susreta u virtualnom okruženju u Knjižnicama grada Zagreba (cf. Mauro, 2020).

4. 2. Dobitnici nagrade „Ptičica“

Sve se nagrade, pohvale i priznanja Nagrade „Grigor Vitez“ koje dodjeljuje Savez društava „Naša djeca“ Hrvatske, po izboru Stručnog povjerenstva i Dječjeg žirija dodjeljuju u tekućoj godini za knjige objavljene u protekloj godini. Slijedom toga, sve nagrade „Grigor Vitez“ 2017. godine, naprimjer, uključuju nagrade za knjige objavljene u 2017. godini, a dodjeljuju se naknadno, u 2018. godini.

Tijekom četverogodišnjeg djelovanja, od 2018. do 2021. godine za knjige objavljene od 2017. do 2020. godine, Dječji je žiri dodijelio osam nagrada, po četiri u svakoj kategoriji.

Dobitnici Nagrade „Ptičica“ u kategoriji najbolje prozne, pjesničke ili dramske knjige, kronološkim redom kako su nagrađeni:

- Vlado Rajić za roman *Mačak s četvrtog kata* u izdanju Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade, Zagreb, 2017.

- Ivana Guljašević Kuman za roman *Drugačija* u izdanju nakladničke kuće Igubuka, Zagreb, 2018.
- Morea Benićević za roman *Dvojnici iz tame* u izdanju nakladničke kuće Hangar 7, Zagreb, 2019. i
- Ivana Šojat za roman *Zmajevi koji ne lete* u izdanju Naklade Ljevak, Zagreb, 2020.

Dobitnici Nagrade „Ptičica“ u kategoriji najbolje slikovnice ili ilustrirane knjige, kronološkim redom kako su nagrađeni:

- Marsela Hajdinjak za ilustracije u knjizi Ludviga Bauera *Nuru N-zuri: Lavov povratak* u izdanju nakladničke kuće Sipar, Zagreb, 2017.
- Nika Sarajlija za ilustracije u slikovnici Dijane Merey Sarajlija *Ovca koja je željela puno novca* u vlastitoj nakladi, Zagreb, 2018.
- Jelena Brezovec i Nikolina Manojlović Vračar za slikovnicu *Oblak u žutom kaputu* u izdanju nakladničke kuće Evenio, Zagreb, 2019. i
- Vendi Vernić za ilustracije u ilustriranoj knjizi Eugenea Ionescoa *Priče 1, 2, 3, 4* u izdanju nakladničke kuće Mala zvona, Zagreb, 2020.

Zanimljivo je istaknuti nepodudaranje u izboru najboljih knjiga za nagrade od strane Dječjeg žirija i Stručnog povjerenstva Nagrade „Grigor Vitez“. Ipak, postoje neke iznimke u tome. Godine 2017. Vlado Rajić dvostruko je nagrađen za svoj roman *Mačak s četvrtog kata* – nagradio ga je i Dječji i Stručni žiri za najbolji roman, odnosno najbolji književni tekst za djecu. Ivanu Guljašević Kuman 2018. godine nagradio je Dječji žiri za roman *Drugačija*, a dobitnica je i Posebnog priznanja Nagrade „Grigor Vitez“ za tekst i ilustraciju u navedenom romanu. To su ujedno jedine podudarnosti izbora između Dječjeg i Stručnog žirija (povjerenstva), što ne čudi ako se uzmu u obzir različiti čitateljski pogledi, doživljaji i perspektive žirija koji ocjenjuje svako pojedino književno djelo. Pritom, svaki je odabir nedvojbeno ispravan, sukladno čitateljskoj dobi, iskustvu (i čitateljskom i životnom), a napose doživljaju i neposrednom, iskrenom čitateljskom iskustvu sa svakim književnim djelom.

Rezultati bodovanja pojedinih knjiga članova Dječjeg žirija su tajni, pa se stoga ne mogu iznijeti točni podaci o bodovima koje su djeca namijenila određenim knjigama, ali ipak valja izdvojiti dvije zanimljivosti na razini općih rezultata bodovanja u četverogodišnjem djelovanju Dječjeg žirija i za sva četiri Dječja žirija. Članovi Dječjeg žirija samo su jednom morali glasati ponovno jer su dvije knjige imale isti broj bodova, nakon čega je uslijedilo ponovno glasanje i biranje najbolje. Također samo je jednom jedna knjiga osvojila najveći broj bodova i da su je pritom svi članovi žirija ocijenili najboljom.

4. 3. Svečanost dodjele nagrada, prisutnost u medijima i dojmovi

Na svečanosti dodjele Nagrade „Grigor Vitez“ članovi Dječjeg žirija imaju počasno mjesto i aktivno sudjeluju u programu svečane dodjele nagrada punopravno s članovima Stručnog povjerenstva, predstavljajući dobitnike Nagrade „Ptičica“ za tekst i ilustraciju te čitajući obrazloženja za nagrađene knjige koja su zajednički osmislili. Njihova su obrazloženja javna i mogu se pronaći na mrežnoj stranici Saveza društava „Naša Djeca“ Hrvatske, što dodatno pridonosi ozbiljnosti njihovog izbora i obrazloženja te njihovog ukupnog angažmana u Dječjem žiriju, čime se izuzetno ponose. Djeca uvijek rado i uzbuđeno sudjeluju u Dječjem žiriju i svečanosti na kraju. S druge strane autori dobitnici Nagrade „Ptičica“ ističu da su posebno počašćeni, dirnuti i zahvalni što su dobitnici nagrade koju dodjeljuju baš oni za koje su stvarali knjige – djeca.

Nagrada „Grigor Vitez“ medijski je vrlo popraćena, a veliko je zanimanje medija upravo za Dječji žiri, pri čemu se svake godine u prvi plan stavlja dječji čitateljski ukus, čitateljske navike i mišljenje. Time i knjižnica postaje vidljivija u medijima kao važno mjesto u životu djece i kvalitetnog provođenja slobodnog vremena.

Završna je svečanost i prilika za intervjuje s članovima Dječjeg žirija, u čemu se oni sjajno snalaze. Članovi Dječjeg žirija odgovaraju na brojna novinarska pitanja iz svih medija. Također na sjednicama Dječjeg žirija redoviti su gosti novinari iz različitih portala, novina, televizija i radija. Izdvaja se emisija Čičak Hrvatske radiotelevizije (cf. HRT, s. a.), čiji novinari svake godine prate rad i izbor Dječjeg žirija nagrade „Grigor Vitez“, koji u intervjuima s članovima Dječjeg žirija stavljaju poseban naglasak na dječju angažiranost u prosuđivanju o važnoj nagradi i razgovoru o knjigama i čitanju. U svim intervjuima i medijskim nastupima djeca ističu da im je bilo zabavno i zanimljivo sudjelovati u Dječjem žiriju, drago im je što su dobili priliku pokazati svoj stav i sud o knjigama: „Lijepo je što možemo subjektivno ocjenjivati jer tako iskazujemo što mislimo o nekom djelu.“ (cf. Menčik, 2018). Posebice izdvajaju da im je drago što su tako otkrili knjige za koje nisu čuli i za kojima sami ne bi posegnuli: „(...) na taj način sam dobio priliku pročitati knjige koje vjerojatno sam ne bih odabrao.“ (cf. Savez društava, 2019).

Za vrijeme djelovanja Dječjeg žirija, a posebice na završnoj svečanosti dodjele nagrada, njegovi članovi promoviraju Nagradu „Grigor Vitez“, knjižnice čiji su članovi, knjige koje su čitali i odabrali za nagrade, književnost za djecu i mlade, kao i poticanje čitanja u cjelini (cf. Mauro, 2021: 124).

Nakon svečanosti, prestaje rad Dječjeg žirija, a Savez društava „Naša Djeca“ Hrvatske prigodno ih daruje. Budući da se članom može biti samo jednom, svake se godine članovi opraštaju jedni od drugih i od organizatora, a voditeljica Dječjeg žirija dobiva pisma zahvale i dojmova djece i roditelja. Budući da su sva pozitiv-

na, vrlo je važno da se upravo pozitivno iskustvo veže uz čitanje, knjige i knjižnice. U nastavku su dijelovi nekih od zahvala i dojmova iz *e*-pisama voditeljici:

„Velika je čast biti dio Dječjeg žirija.“

„(...)htjela bih zahvaliti na ovom divnom iskustvu. Stvarno mi je bila čast biti članicom Dječjeg žirija i sudjelovati u odabiru i dodjeli nagrada za najbolje dječje knjige. U čitanju i raspravi o knjigama uživaju svi knjigoljupci, zato je i meni ovo cjelokupno događanje stvarno bilo gušt.“

„(...)cijeli proces od početka zaista je shvatila ozbiljno i (...) bila joj je čast i pravi gušt. Veliko je to iskustvo za djecu.“

Vrijedi na kraju istaknuti da cjelokupan posao voditeljice oko organizacije Dječjeg žirija, bez obzira na zahtjevnost svih koraka u organizaciji koja se protegne i do pola godine, donosi komunikaciju i interakciju s djecom koja ispunjava i poslovno i individualno, kao čovjeka koji spaja djecu s knjigom i potiče ih na čitanje.

S obzirom na veliko zadovoljstvo djelovanjem Dječjeg žirija kako djece članova Dječjeg žirija i njihove voditeljice tako i organizatora Nagrade „Grigor Vitez“, u planu je organizacija dodatnih sadržaja i programa, pa tako i Dječjeg žirija Nagrade „Grigor Vitez“ u suradnji s knjižnicama diljem Hrvatske. Također u Savezu društava „Naša djeca“ Hrvatske postoji vizija o proširenju Nagrade „Grigor Vitez“ s ciljem afirmacije umjetnika koji se bave dječjom književnošću, hrvatskih autora dobitnika Nagrade „Grigor Vitez“, popularizacije Nagrade te poticanja čitanja i kreativnog izražavanja kod djece i mladih. Nastavno na tu ideju, 2018. godine, u godini obilježavanja pedesete obljetnice Nagrade „Grigor Vitez“ organiziran je program „Grigorijanci u metropoli“ (Savez društava, 2018). Program se realizirao u šest kreativno-likovnih radionica organiziranih u prostorima knjižnica mreže Knjižnica grada Zagreba, na temelju partnerstva sklopljenog između Knjižnica grada Zagreba i Saveza društava „Naša djeca“ Hrvatske.

5. Zaključak

Svako poticanje čitanja u svojoj srži ima klicu želje i nastojanje za boljim, prosperitetnim društvom u kojem se svaki pojedinac razumije i ostvaruje svoju osobnost. Poticanje čitanja stoga nije samo dio mnogih programa na državnim i lokalnim razinama, iako oni mogu biti poticajni i važni, već je dio stalnog cjeloživotnog razvoja svakog čovjeka, učenja i usavršavanja svakog knjižničara. Poticanje čitanja kod mladih čitatelja početak je dugotrajnog unaprjeđenja čitanja, poboljšanja čitanja, obuhvaćanja šireg konteksta i promicanja čitanja u zajednici za opće dobro (Bokan i Cupar, 2017: 55). Brojni se programi, aktivnosti, radionice,

skupovi organiziraju u Knjižnicama grada Zagreba s ciljem približavanja i predstavljanja čitanja korisnicima i javnosti, poticanja čitanja te razvijanja čitateljskih navika i širenja kulture pismenosti.

Slijedom partnerstva sa Savezom društava „Naša djeca“ Hrvatske, Hrvatski centar za dječju knjigu pri Knjižnicama grada Zagreba organizira Dječji žiri Nagrade „Grigor Vitez“ u kojemu djeca članovi žirija otkrivaju nove knjige i biraju najbolje za Nagradu „Ptičica“. Tako se svake godine istaknu knjige koje su djeca odabrala, nagradila i preporučila za čitanje svojim vršnjacima. Time je izbjegnuto, često nepoželjno, posredništvo odraslih te je knjiga ostala na izravnoj komunikaciji među vršnjacima. Također izborom najboljih knjiga iz godišnje izdavačke produkcije, Nagrada „Grigor Vitez“ nudi preporuku za čitanje svim recipijentima hrvatske književnosti za djecu i mlade, prvenstveno djeci, ali i učiteljima, odgajateljima i roditeljima (cf. Javor, 2007: 101). Tako se najbolje knjige nude djeci na čitanje, što proizlazi iz trajne misije osnivača i nositelja Nagrade „Grigor Vitez“, Saveza društava „Naša djeca“ Hrvatske: Pružimo djeci sve najbolje u svim aspektima njihova života, sve čimbenike koji djecu okružuju i utječu na formiranje njihove osobnosti i kreativnost (Posilović, [2007?]: 12).

Članstvom u Dječjem žiriju Nagrade „Grigor Vitez“ djeca dobivaju moć odluke, samostalnog izbora, odgovornost preporuke, što se dokazalo kao dobar put u radu s djecom koja vrlo ozbiljno shvaćaju svoj zadatak i zahtjevan posao biranja najboljih knjiga na nacionalnoj razini. Slijedeći primjer Nagrade „Grigor Vitez“ i poticanje čitanja kroz djelovanje Dječjeg žirija te pozitivnog iskustva u njegovoj organizaciji, lako se može zaključiti da je knjiga nezamjenjiv, važan dio života svakog djeteta i početak svakog kreativnog i slobodnog mišljenja.

LITERATURA

- 40 godina [2007?]. 40 godina Nagrade „Grigor Vitez“. A. Posilović (urednica). Zagreb: Savez društava „Naša Djeca“ Hrvatske.
- Bokan, A. i D. Cupar (2017). Promocija i promicanje čitanja u narodnim knjižnicama Republike Hrvatske. *Libellarium* 10(1), 51–76. DOI: <http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v1i1.290>.
- Čudina-Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja od motivacije do razumijevanja: Priručnik*. Zagreb: Golden marketing: Tehnička knjiga: Učiteljski fakultet Sveučilišta.
- Grosman, M. (2010). *U obranu čitanja: čitatelj i književnost u 21. stoljeću*. Zagreb: Algoritam.
- IFLA-ine smjernice (2019). *IFLA-ine smjernice za knjižnične usluge za djecu od rođenja do 18 godina*. Uredila C. Rankin. [citirano: 2022–03–25]. Dostupno na:

- https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-hr.pdf
- IFLA-ine Smjernice (2009). *Smjernice za knjižnične usluge za mladež*. Prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež. Priređivači P. Muller i I. Chew. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež: Uvod za knjižničare. Priredio I. Chew. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
- Javor, R. [2007?]. Četrdeseta obljetnica Nagrade „Grigor Vitez“ u svjetlu novije hrvatske dječje književnosti. U: A. Posilović (urednica). *40 godina Nagrade „Grigor Vitez“*. (Str. 98–111). Zagreb: Savez društava „Naša Djeca“ Hrvatske.
- KGZ (2021). *Knjižnice grada Zagreba: 2021.–2025.: Strateški plan*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: https://issuu.com/knjzinicegradazagreba/docs/strategija_web
- Mauro, I. (2021). Hrvatski centar za dječju knjigu. U: I. Meić (urednica). *Gradska knjižnica u Zagrebu: ususret novom vremenu*. (Str. 116–129). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Mauro, I. (2020). Na videosjednici izabrani dobitnici nagrade „Ptičica“. *Novi uvez*. 18(33), 47–49 [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: https://zkd.hr/wp-content/uploads/2020/07/novi_uvez_33.pdf
- Menčik, M. (2018). *Nagradu za dječju knjigu po prvi put dodjeljuje i dječji žiri*. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: <https://www.24sata.hr/tech/nagradu-za-djecju-knjigu-po-prvi-put-dodjeljuje-i-djecji-ziri-569345>
- Peti-Stantić, A. (2019). *Čitanjem do (spo)razumijevanja: od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Peti-Stantić, A. i Stantić, M. (2009). Užitek čitanja: intelektualna razbibriga i/ili intelektualna potreba. U: R. Javor (urednica). *Čitanje: obaveza ili užitek: zbornik*. (Str. 5–8). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Posilović, A. [2007?]. Nagrada „Grigor Vitez“ od osnivanja do današnjih dana: Povijest. U: A. Posilović (urednica). *40 godina Nagrade „Grigor Vitez“*. (Str. 6–12). Zagreb: Savez društava „Naša Djeca“ Hrvatske.
- Stričević, I. (2010). *Kultura čitanja i pismenosti: pogled iz međunarodne perspektive*. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Programi za poticanje čitanja djece osnovnoškolske dobi. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/122/sazetak/29/>
- Tretjakova, S. (2018). *Reading promotion programmes of the National Library of Latvia. The Free Library*. [citirano: 2022–03–25]. Dostupno na: <https://www.thefreelibrary.com/Reading+Promotion+Programmes+of+the+National+Library+of+Latvia.-a0568840175>
- Uredba 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedina u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka*

te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka).
[citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=HR>

Mrežni izvori

- BIBIANA. BIB: History. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
URL: <https://www.bibiana.sk/en/biennial-illustrations-bratislava/about-bib/history>
- BIBIANA. Children's Jury Award. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
URL: <https://www.bibiana.sk/en/events/childrens-jury-award>
- HRT (s. a.). Hrvatska radiotelevizija. Čičak. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<https://radio.hrt.hr/slusaonica/cicak>
- KGZ. Čitateljski klubovi. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/nasi-programi/citateljski-klubovi-16509/16509>
- KGZ. Hrvatski centar za dječju knjigu: BIB: Bijenale ilustracija Bratislava. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/en/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/medjunarodna-suradnja-7432/bib-bijenale-ilustracija-bratislava-7435/7435>
- KGZ. Hrvatski centar za dječju knjigu: Nagrada „Grigor Vitez“. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu-7431/nagrada-grigor-vitez-7439/7439>
- KGZ. Iskra. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/iskra/26300>
- KGZ. Knjigotron. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/knjigotron-55048/55048>
- KGZ. Knjižnica Dugave: Ključ do znanja. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-dugave/projekti-6640/kljuc-do-znanja-7007/7007>
- KGZ. Knjižnica Medveščak: Čitateljski klub „Čitatelji okruglog stola (ČOKS)“. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/citateljski-klubovi/citateljski-klub-citatelji-okruglog-stola-coks/13958>
- KGZ. Knjižnica Medveščak: Medveščak čita. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/projekti-i-programi-7715/medvescak-cita-40111/40111>
- KGZ. Knjižnica Sesvete: Čitafora: Čitateljski klub Knjižnice Sesvete. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-sesvete/kulturni-cetvrtak-u-sesvetama/citafora-citateljski-klub-knjiznice-sesvete-28676/28676>
- KGZ. Knjižnice. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/45>

- KGZ. Najčitatelj u KGZ-u. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-odjel-za-djecu-i-mladez/projekti-6033/najcitatelj-u-kgz-u/7540>
- KGZ. Partnerstva i članstva. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/o-nama/partnerstva-i-clanstva/221>
- KGZ. Programi za djecu i mladež. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/za-djecu-i-mladez/programi-za-djecu-i-mladez/1616>
- Mjesec hrvatske knjige. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: <https://www.mhk.hr/>
- Mjesec hrvatske knjige. Nacionalni kviz za poticanje čitanja. [citirano: 2022–02–10].
Dostupno na: <https://www.mhk.hr/kviz/>
- Ovca u kutiji: Festival slikovnice. Facebook stranica Ovca u kutiji. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na: <https://www.facebook.com/festivalovcaukutiji/>
- Savez društava „Naša djeca” Hrvatske. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
URL: <https://savez-dnd.hr/>
- Savez društava „Naša djeca“ Hrvatske. Dodijeljene nagrade „Grigor Vitez” najboljim autorima knjiga za djecu u 2020. godini. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<https://savez-dnd.hr/dodijeljene-nagrade-grigor-vitez-najboljim-autorima-knjiga-za-djecu-u-2020-godini/>
- Savez društava (2019). Savez društava „Naša djeca“ Hrvatske. Ekskluzivni intervju: Odgovaraju: članovi Dječjeg žirija Nagrade „Grigor Vitez“ za 2019. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<https://savez-dnd.hr/intervju-s-clanovima-djecjeg-zirija-nagrade-grigor-vitez-2019/>
- Savez društava (2018). Savez društava „Naša djeca“ Hrvatske. Grigorijanci u metropoli oduševili mališane. [citirano: 2022–02–10]. Dostupno na:
<https://savez-dnd.hr/grigorijanci-u-metropoli-odusevili-malisane/>